

ПРОГРАМА

для загальноосвітніх навчальних закладів (класів)

з поглибленим вивченням української літератури

8-9 класи

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Художня література як словесна форма образного моделювання життя, засіб вираження національної ментальності народу вивчається в школі як мистецтво слова, що органічно поєднує думку і почуття, забезпечуючи естетичне сприйняття зображеного письменником. Вона є важливим чинником формування духовного світу особистості, її морально-естетичного розвитку.

Пропонована навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) із поглибленим вивченням української літератури поєднує історичний, культурологічний, літературознавчий, морально-етичний та естетичний аспекти і укладена відповідно до державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти з урахуванням основних державних вимог до змісту і рівня навчальних досягнень учнів основної школи (8-9 класи), втілених у базовій Програмі для загальноосвітніх навчальних закладів “Українська література. 5-12 класи” (К.: Перун, 2005) за такими методологічними та методичними принципами:

- утвердження особистісно зорієнтованого навчання і виховання, спрямованого на всебічний розвиток школяра;

- культурологічний підхід під час вивчення літератури у зв'язках із суміжними видами мистецтва та з використанням міжпредметних зв'язків (історія України, зарубіжна література);

- забезпечення відповідного рівня літературної підготовки учнів основної школи з метою повноцінного, на високому естетичному рівні вивчення у старших класах системного курсу української словесності;

- добір для поглибленого вивчення літератури найдовершеніших художніх творів письменників, які викликають інтерес у школярів та сприяють їхньому морально-етичному, естетичному розвитку;

- створення сприятливих умов учителям для виявлення власної ініціативи та пошуку найефективніших форм і методів вивчення літератури в школі.

Основними завданнями поглибленого вивчення літератури є:

- вироблення в учнів стійкого інтересу до читання, до української книжки зокрема;

- формування самостійного, критичного, творчого мислення школярів у процесі аналізу художнього твору на основі засвоєння ними необхідної суми знань;

- розвиток творчих здібностей, загальнокультурного рівня учнів через ознайомлення їх із світом мистецтва слова, розвиток високих моральних цінностей людини, втілених у художніх творах;

- виховання сучасної естетично розвиненої особистості, творчого читача зі сформованим почуттям національної свідомості та власної людської гідності.

Структурною особливістю програми є те, що вона завершує пропедевтичне вивчення української літератури (5-8 кл.), яке має підготувати учнів до сприймання системного курсу, який розпочнеться у 9-му класі. Тому в цьому класі більша увага

приділяється вивченню теорії літератури, а літературні твори вивчаються за хронологічним принципом, до основних розділів програми введено вступні літературознавчі статті (про жанрову специфіку літератури).

Щоб задовольнити індивідуальні естетичні смаки й уподобання вчителів та учнів, на вивчення творчості окремих письменників відводиться резерв часу для вільного використання його вчителем. До творчості цих письменників розроблені такі ж анотації, як і до інших митців. На вивчення кожного з них учитель може визначити певну кількість годин: одні письменницькі постаті він обере для глибшого вивчення, інших може опрацювати оглядово, а деяких – замінити іншими персоналіями письменників за своїм уподобанням.

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) із поглибленим вивченням української літератури (8-9 кл.) побудована на основних засадах особистісно зорієнтованого та компетентісного навчання. Головною фігурою при такому навчанні на уроці літератури є учень, для якого створюються умови для самостійної роботи, інтерактивного (групового) навчання, пошуково-дослідницької та проектної діяльності. Такий підхід до вивчення літератури сприяє формуванню таких компетентностей учнів: *інтелектуальних* (здатність працювати з різним літературним матеріалом, вміння самостійно використовувати здобуті знання, здатність до пошукової та дослідницької діяльності); *особистісних* (бажання й уміння виявити творчу самостійність, ініціативу, організувати свою діяльність, володіти правилами співпраці вчителя та учня); *комунікативних* (здатність використовувати засоби мови і мовлення під час аналізу художніх творів: монолог, діалог, інтерактивна діяльність різного характеру); *рефлексивних* (здійснення самоконтролю і самооцінки власної діяльності, прагнення до самовдосконалення і самореалізації); *діяльнісних* (здатність конструювати свою діяльність, перенесення сформованих умінь на незнайому навчальну ситуацію); *креативних* (розвиток мотиваційної сфери, чутливість до нових ідей, здатність творчо підходити до розв'язання будь-якого навчального завдання); *емоційних* (здатність до емоційної реакції на літературні факти й явища, уміння набувати чуттєвий досвід).

На уроках літератури учень має навчитися відчувати змістову вартість книги, відкривати для себе виражальні можливості художнього слова, переконатися, що ним можна висловити те, що непідвладне іншим видам мистецтва, зрозуміти, що в ньому можна знайти відповіді й на свої запитання. Саме в такий спосіб формується читацька компетентність школяра і його особистісний розвиток.

При складанні програми враховано особливості роботи вчителя у класах з поглибленим вивченням літератури: звернення більшої уваги на засвоєння учнями науково-теоретичних понять, глибший аналіз літературного процесу та врахування самостійної оцінки прочитаних літературних творів, вироблення уміння їх рецензувати, формування навичок самоосвіти, розвиток самостійного критичного мислення учнів.

Окрім того, у таких класах частіше запроваджуються спарені уроки, лекції зі складанням опорних конспектів, проблемний виклад матеріалу, семінарські заняття, дискусії, захист підготовлених повідомлень та рефератів, можливість висловлювати свої думки, розвивати творчу уяву та навички самостійної роботи з додатковою літературою, досвід емоційно-естетичного сприйняття та оцінки художнього твору. Ширше практикуються уроки літературної творчості, уроки-конкурси, прес-конференції тощо. Серед творчих робіт запроваджуються твори художнього характеру (крім творів на літературні теми, написання етюдів, віршів, байок, оповідань, гуморесок, інсценівок тощо).

Літературний процес розглядається у тісному зв'язку з історією України, зарубіжною літературою, мистецьким життям. Учні більш ознайомлюються з новинками літератури та мистецтва. Вони частіше залучаються до позакласної роботи з підготовки та проведення літературно-мистецьких вечорів, конференцій із метою розвитку естетичних смаків та загальної культури, до захисту науково-дослідницьких робіт в Малій академії наук тощо.

Одним із важливих шляхів оновлення методичної системи вивчення української літератури та урізноманітнення форм навчання є використання сучасних інформаційних технологій: використання дидактичних мультимедійних матеріалів, програмно-педагогічних засобів, матеріалів із Інтернету тощо.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української літератури подані у Програмі з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів за редакцією Р.В. Мовчан (К.: Перун, 2005). Крім того, у програмі для поглибленого вивчення української літератури вони конкретизуються при вивченні кожної теми.

У кожному класі виділені години на текстуальне вивчення літературних творів, позакласне читання, розвиток зв'язного мовлення (написання творчих робіт), проведення уроків із літератури рідного краю.

У програмі вказано орієнтовні години на вивчення певних тем, але вчитель на власний розсуд може їх змінити (в межах допустимого).

8 клас

Усього – 140 год. На тиждень – 4 год.
 Текстуальне вивчення творів – 120 год.
 Позакласне читання – 8 год.
 Уроки розвитку зв'язного мовлення – 8 год.
 Резервний час – 4 год.

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Мистецький контекст. Міжпредметні зв'язки
ВСТУП Художній і науковий способи пізнання дійсності. Книга в духовній культурі суспільства. Художня література як одна з форм духовної діяльності людини. Функції художньої літератури. Багатозначність художнього образу. Різновиди образів (образ-персонаж, образ-символ, словесні, зорові, слухові тощо.). Аналіз художнього твору. <i>ТЛ: поглиблення понять про художній образ, художній твір.</i>	2	Учень (учениця): розуміє специфіку художньої літератури, багатозначність художнього образу, називає і вміє відрізнити різні типи образів. За допомогою слова вміє створювати елементарні образи. <i>Розвиток відчуття краси і сили художнього слова.</i>	Основні види мистецтва (музика, образотворче мистецтво), їхній зв'язок з літературою.
УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ Український фольклор – колективна словесна творчість народу. Його жанрова різноманітність (узагальнююче повторення вивчених епічних жанрів фольклору: казок, легенд, переказів, загадок, прислів'їв, приказок).	(19) 2	Учень (учениця): дає визначення фольклору, називає його основні жанри; пояснює, що таке голосіння	Часи козаччини, національно-визвольної боротьби (історія України). Ю.Брандт, «Пісня перемоги». І.Айвазовський, «Комиші на Дніпрі». Невідомий художник, «Богдан Хмельницький».

Обрядова поезія, її жанри: (узагальнююче повторення колядок, щедрівок, веснянок та інших обрядових пісень). Народні голосіння – різновид родинно-обрядової поезії, виявлення в них туги і скорботи за втраченим небіжчиком. Поетичні образи (сонце, птахи). Ритмомелодика (речитатив). Народнопісенне римування. Використання голосінь у художній літературі. <i>ТЛ: фольклор та його жанри, голосіння.</i>			«Запорожці» І.Репіна, портрет Максима Залізняка невідомого художника, «Їхав козак на війноньку» М.Кривенка (образотворче мистецтво). «Пісня про Устима Кармелюка» (музика).
УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИЧНІ ПІСНІ Пісні про звитязну боротьбу козаків з турецько-татарськими нападниками («Зажурилась Україна», «Пісня про Байду», «Та, ой, як крикнув же козак Сірко»); про боротьбу проти соціального та національного гніту («Ой Морозе, Морозенку», «Максим козак Залізник», «Чи не той то Хміль», «За Сибіром сонце сходить»). образи історичних осіб, лицарів – оборонців рідної землі, створені народною уявою. Художні засоби їх зображення. Близькість історичних пісень до суспільно-побутових (козацьких) пісень. <i>ТЛ: історична пісня.</i>	7	Учень (учениця): пригадує історичні відомості про часи, змальовані в піснях, вміє виразно і вдумливо читати тексти, розповідати про національних героїв, змальованих у них, вміє створювати уявні словесні картини. Визначає провідні мотиви пісень, проявляє уміння характеризувати образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, висловлює власні судження про те, за що народ увіковічнив імена своїх героїв. Дає визначення історичної пісні, уміє пояснити її особливості; визначає основні художні засоби та їхню роль у історичних піснях. Вивчити напам'ять: одну з історичних пісень (на вибір). <i>Усвідомлення лицарства, сміливості, фізичної, духовної сили наших героїчних предків.</i>	

		<i>Виховання і утвердження цих якостей у наш час.</i>	
ПІСНІ МАРУСІ ЧУРАЙ «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», «Ой не ходи, Грицю...» Легендарна поетеса з Полтави. Трагічна історія її життя. Пісні, що стали народними. Їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи.	3	Учень (учениця): розуміє значення і функції пісні в житті українського народу, знає і розповідає легенду про Марусю Чурай, проявляє вміння виразного читання, коментування пісень, розглядає та пояснює художні засоби, висловлює власне ставлення до Марусі та її пісень, вміє створювати уявний словесний портрет легендарної поетеси. Вивчити напам'ять: «Засвіт встали козаченьки». <i>Усвідомлення того, що добра слава про обдаровану людину живе у віках, що поет – активний творець духовності.</i>	Визвольна війна українського народу (історія України). Давньогрецька поетеса Сапфо (зарубіжна література). В.Маковський, «Українська дівчина». Ф.Самусєв, «Портрет Марусі Чурай». М.Дерегус, «Маруся Богуславка» (образотворче мистецтво). Пісні на слова Марусі Чурай (музика).
УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ДУМИ «Маруся Богуславка», «Буря на Чорному морі», «Дума про козака Голоту». Героїчний епос українського народу. Різновиди дум (історико-героїчні, соціально-побутові). Кобзарі та лірники – виконавці народних дум (О.Вересай, Г.Гончаренко, М.Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: В. та М.Литвини, В.Нечеп, Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Морально-етична проблематика. Проблема вибору,	7	Учень (учениця): вміє виразно й осмислено читати думи, переказувати зміст, вміє визначати їхню тематику, художні особливості, проявляє навички аналізу художнього образу (аналізує образ української полонянки Марусі, її сміливий, героїчний вчинок, образ козака Голоти), вміє прокоментувати проблему відповідності життя і поведінки людини християнським, загальнолюдським вартостям, переоцінки героями своєї поведінки, стосунків з іншими людьми («Буря на Чорному морі»), розвиває вміння розкрити власне розуміння узагальненого образу «бурі на морі», дискутує про поняття гріха та покаєння. Виконує творчі роботи про усну народну творчість з вираженням власного ставлення до фольклору, готує усні повідомлення на задану	Боротьба українського козацтва проти зовнішніх ворогів (історія України). Україна – морська держава (географія). М.Лисенко, «Марш чорноморських козаків». Опера «Маруся Богуславка» (музичне мистецтво). О.Сластьон, «Запорозькі судна». І.Айвазовський, «Чорне море». О.Олійник, «Остап Вересай». М.Дерегус, «Перебендя» (образотворче мистецтво).

душевна роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі («Маруся Богуславка»). Символ гріхопадіння і порятунку через усвідомлення покаяння («Буря на Чорному морі»). Звеличення мужності і звитяги народних героїв («Дума про козака Голоту»). Протиставлення в думі відважного козака багатому татарину. Художні засоби їх змалювання. Спостереження за побудовою дум, їхніми художніми засобами. Порівняльний аналіз дум та історичних пісень. Багатство пісенної творчості українського народу. <i>ТЛ: думи.</i>		тему. <i>Усвідомлення того, що любов до Вітчизни – одна з найбільших людських чеснот. Прагнення до гармонії вчинків із загальнолюдськими, християнськими цінностями. Усвідомлення понять гріховності і покаяння.</i>	
ІЗ ДАВНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ Самобутній характер давньої української літератури. «Слово про похід Ігорів». Давньоруська пам'ятка, перлина українського ліро-епосу. Історична основа «Слова...». Переклади і переспіви у XIX – XX ст. Питання авторства. Особливості композиції та стилістичних засобів. Образи руських князів у творі. Наскрізна ідея патріотизму. Символічно-міфологічні	(9) 9	Учень (учениця): знає історію відкриття пам'ятки, основні гіпотези авторства, історичну основу, про її переклади та переспіви, виразно й усвідомлено читає поему, вміє переказувати й коментувати сюжет «Слова...», вміє аналізувати, характеризувати образи руських князів, княгині Ярославни, образ Руської землі символічно-міфологічні образи, фольклорні мотиви, стилістичні засоби, особливості композиції твору, проявляє навички визначення основної ідеї, вміє висловлювати власні міркування про її актуальність в наш час.	Типологічна подібність з іспанським епосом XII ст. «Піснею про мого Сіда». Похід новгород-сіверського князя Ігоря проти половців у 1185 р. (історія України). Ілюстрації В.Васнецова, В.Назарука, В.Фаворського, В. Лопати до «Слова...» (образотворче мистецтво). М.Лисенко «Плач Ярославни» (музика).

образи та їхнє значення. Фольклорні мотиви. Роль пейзажу в розгортанні сюжету. Поетичність образу Ярославни. Образ віщого Бояна як народного співця. «Золоте слово» Святослава. Образ Руської землі. Висока художня майстерність твору. Місце «Слова...» серед творів світового зарубіжного епосу («Пісня про Фоланда», «Пісня про Нібелунгів», «Витязь у тигровій шкурі» та ін.). <i>ТЛ: поняття про героїчний народний епос.</i>		Вивчити напам'ять: «Плач Ярославни» (у переспіві Т.Г.Шевченка). Виконує навчальний твір на літературну тему типу переказу ідейного змісту твору, характеристики образів. <i>Усвідомлення того, що любов до рідної землі, вірність у коханні – вічні, загальнолюдські цінності. Розуміння «золотої середини» в діях людини.</i>	
СВІТ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ Лірика як своєрідний вид літературної творчості, її жанри. Тарас Шевченко «Думи мої, думи мої...», «Перебендя», «Ой три шляхи широкії...», «Мені однаково, чи буду...» (з циклу «В казематі»), «Минають дні, минають ночі...» Викуп поета з неволі, причини його покарання царем, арешт, перебування в казематі, заслання. Усвідомлення власної місії поета. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминущість життя людини на землі, про її долю.	(40) 1 8	Учень (учениця): дає визначення поняття «лірика», називає її основні жанри. Вміє розповідати про викуп поета з неволі та заслання, виразно та вдумливо читає поезії, підтверджує розвиток навичок аналізу художнього тексту (розгляд філософської лірики поета в контексті його біографії), вміє коментувати основні мотиви, ідеї поезій Т. Шевченка, художні засоби, використані в них, висловлює власне міркування. Вивчити напам'ять: «Мені однаково, чи буду...» (фрагмент). Виконує творчу роботу типу ідейно-художнього аналізу поезії, уміє скласти власний вірш чи акровірш про Т. Шевченка. <i>Усвідомлення громадянської позиції людини як прояву її духовності.</i>	Імперія і національний поет (історія України). С.Рахмнінов, «Дума», пісня «Думи мої, думи...» (музика). М.Божій, «Думи мої, думи...». М.Самокиш, «Шевченка везуть на заслання» (образотворче мистецтво). Пам'ятник Т.Шевченку в Києві та Каневі, скульптор М.Манізер (скульптура).

«Думи мої, думи мої...» – програмна поезія ранньої творчості Т.Шевченка. Поетичні роздуми про роль художнього слова в житті народу. Образотворчі засоби поезії. Цикл поезії «В казематі». Художнє вираження в ньому високих громадянських почуттів («Мені однаково, чи буду...»). Глибокі переживання ліричного героя про майбутню долю України. Художні засоби твору. Фольклорні мотиви у вірші «Ой, три шляхи широкії...». Майстерне використання народних символів. «Минають дні, минають ночі...» – зразок філософської лірики поета. Роздуми про суть людського життя, протиставлення двох способів життя людини. Яскраві поетичні образи, особливості ритмомелодики, художні засоби поезії. <i>ТЛ: філософська лірика, силабо-тонічне віршування (рими, стопи, вішовані розміри). Двоскладові вішові розміри.</i>			
Іван Франко «Іван Вишенський», «Земле моя, всеплодющая мати...», «Пісня і праця», «Хоч ти не будеш цвіткою цвісти...», „Червона калино, чого в лузі гнешся?..”	8	Учень (учениця): розуміє різницю між історичною правдою та художнім вимислом, підтверджує уміння аналізувати художній твір, характеризувати образ І.Вишенського, складати план до його характеристики, вміння пояснювати внутрішній стан героя,	Ф.Караффа-Корбут. Ілюстрації до поеми «Іван Вишенський» (образотворче мистецтво). Пам'ятник Івану Франку у Львові (скульптура).

Короткі відомості про письменника. Історична правда та художній вимисел: постать українського мислителя XVII ст. і художній образ у творі «Іван Вишенський». Проблема морального вибору людини, її втеча від неприйнятного буттєвого світу. Ліричний герой – невтомний трудівник на благо народу, в якого він черпає свої сили («Земле моя, всеплодющая мати...»). Майстерність усічених стоп. Спорідненість образу матері-землі у вірші І.Франка та міфі про Антея в античній літературі. Алегоричне зображення дійсності, особливості ритмомелодики, образотворчі засоби поезії. Інтимна лірика поета. Невмирущість людських почуттів «Хоч ти не будеш цвіткою цвісти...» Автобіографічний характер поезії. <i>ТЛ: історична поема. Історична правда та художній вимисел у творі; образотворчі засоби поезії.</i>		звертаючись до тексту, дискутує про поведінку і вибір І.Вишенського (вчиться розуміти думку опонента, формулювати власну думку і відстоювати її), про актуальність поеми І.Франка в наш час. Уміє аналізувати поезії І.Франка у єдності змісту і форми, розкриває роль художніх засобів у вірші, визначає віршові розміри. Вивчити напам'ять: «Земле моя, всеплодющая мати...» <i>Усвідомлення своїх громадянських почуттів. Усвідомлення того, що письменники-філософи – духовно багаті особистості, що кожна людина має право на вибір. Розвиток навичок толерантно, аргументовано дискутувати.</i>	
Леся Українка «Ви щасливі, пречистії зорі...», «Давня весна», «Хотіла б я піснею стати...», «Давня казка», «Хто вам сказав, що я слабка...» Розповідь про життя поетеси, її мужність і силу духу. Потужне ліричне	6	Учень (учениця): знає і вміє розповідати про Лесю Українку, підтверджує розвиток навичок виділення основних мотивів, художніх засобів у поезіях, вміє прокоментувати зміст поеми «Давня казка», визначити її основні проблеми і мотиви, головну думку, підтверджує уміння здійснювати порівняльну характеристику	Ліричні поезії Ф.Петрарки, Г.Гейне, М.Лермонтова. Мариністичний живопис І.Айвазовського. Музика Ф.Шопена, П.Чайковського, В.Моцарта. Ф.Караффа-Корбут. Ілюстрації

начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні мотиви. Тема гармонійного єднання людини з природою («Давня весна»). Ідея вільної творчості, вільнолюбства людини. Художні засоби її розкриття («Хотіла б я піснею стати...», «Ви щасливі, пречистії зорі...»). Ствердження незламності духу людини («Хто вам сказав, що я слабка...»). Роль риторичних запитань у вірші. Проблеми і мотиви: роль митця у суспільстві, служіння музі і народові, суть людського щастя, вдячності (поема «Давня казка»).		образів (Поета і Бертольда), складати план порівняльної характеристики, висловлює власні судження про свободу творчості, про вільнолюбство людини. Вивчити напам'ять: «Хотіла б я піснею стати...», уривок із «Давньої казки» (на вибір). <i>Розуміння того, що сила духу – конструктивне начало в житті. Усвідомлення важливості формування і розвитку індивідуальності, неповторності творчої особистості.</i>	до поеми «Давня казка» (образотворче мистецтво).
Володимир Сосюра «Любіть Україну!», «Сад» («В огні нестримної навали...»), «Васильки», «Третя рота» (уривок із роману), «Солов'їні далі». Стисла розповідь про поета. Патріотичні та інтимні мотиви творів поета. Щирість його ліричного самовираження. Образ України, ідея нерозривної єдності людини з рідною землею, алегоричність образів («Сад»). Патріотичний пафос поезії «Любіть Україну!», «Солов'їні далі». «Васильки» - вірєць інтимної лірики. Образотворчі засоби поезії. Автобіографічні мотиви у романі «Третя	4	Учень (учениця): вміє виразно й осмислено читати твори, здійснювати їхній текстовий аналіз, пояснювати алегоричність образів, визначає віршові розміри, аналізує образ України, ідею єдності з рідною землею («Сад»), вміє визначити різницю між патріотичною та інтимною лірикою, вказую на автобіографічні мотиви в романі «Третя Рота». Вивчити напам'ять: «Любіть Україну!». <i>Усвідомлення того, що щирість особистих почуттів людини – невід'ємне багатство її духовного світу.</i>	Пейзажі українських художників (образотворче мистецтво).

Рота» (уривок з роману). <i>ТЛ: інтимна лірика, вішові розміри – трискладові вішові розміри.</i>			
Борис Олійник «Вибір», «Ринг». Стисла розповідь про поета. Народне визначення сучасного українського поета. Вічна проблема життєвого вибору, стоїчної позиції. Філософія чину і мудрості у його творах («Вибір», «Ринг»). Художні засоби розкриття ідейного змісту поезій. <i>ТЛ: медитація.</i>	3	Учень (учениця): вміє виразно і вдумливо читати поезії, характеризувати образи ліричного героя, шліфувати вміння визначати провідні думки у віршах, аналізувати їх, проводячи аналогії з власними спостереженнями, дискутує про це. Розкриває ідейний зміст поезій, визначає художні засоби і вішові розміри.	
Володимир Підпалій «Тиха елегія», «Запросини», «Матері». Стисла розповідь про поета. Поетичний образ рідної неньки («Матері»). Щирість патріотичних почуттів ліричного героя у вірші «Тиха елегія». Оптимізм, впевненість у правильності обраного шляху («Запросини»). Образотворчі засоби поезії. <i>ТЛ: елегія.</i>	4	Учень (учениця): вміє виразно і вдумливо читати вірші, коментувати основні ідеї, втілені в них, співвідносить їх із власними думками про мову, народ, його сучасне і майбутнє. Визначає художні засоби та їхню роль у поезіях. Вивчити напам'ять: «Матері».	Галина Морозова, «Де ти, кохання моє?...» (образотворче мистецтво).
Іван Малкович «Свічечка букви Ї», «Музика, що пішла», «З янголом на плечі».	4	Учень (учениця): вміє виразно й усвідомлено читати вірші, аналізувати їхній прихований зміст, переданий за допомогою художніх	В.Лопата, «Мій ангел» (образотворче мистецтво).

Стисла розповідь про поета. Глибокі роздуми сучасного поета про те, якою повинна бути людина, щоб уберегти себе, своїх близьких, свою мову, душевне багатство від зла. Оптимістичний пафос, віра в перемогу добра. Художні засоби втілення ідеї віршів. Національний колорит поезій. <i>ТЛ: верлібр.</i>		засобів, відтворювати словесно світ, відображений в образах поезій, удосконалює навички висловлення власних роздумів, нав'язаних прочитаними віршами. Визначає та пояснює символічні образи в поезіях. Уміє писати творчу роботу з вираженням власного ставлення до вивчених ліричних творів. Вивчити напам'ять: «З янголом на плечі». <i>Усвідомлення того, що моральні якості – стрижень гуманізму. Розвиток естетичного смаку як запорука культурологічної компетентності і стимулу загальної розвиненості людини.</i>	
На вибір Дмитро Павличко «Пісня про Україну», «Смереки». Стисла розповідь про поета, його літературну та громадську діяльність. Автобіографічна лірика («Смереки»). Поетичний образ батька у вірші. Художні засоби. Майстерність діалогу. Актуальність роздумів на екологічну тему. Патріотичні мотиви в поезії («Пісня про Україну»). Урочистий, піднесений тон, мелодійність. Художні засоби розкриття патріотичної ідеї.	2	Учень (учениця): аналізує поетичні твори Д.Павличка, розкриває їхній патріотичний зміст, автобіографічні мотиви, визначає художні засоби, пояснює актуальність поезій. <i>Виховання патріотичних почуттів, бережливого ставлення до природи.</i>	Пісні українських композиторів на слова Д.Павличка (музика).

Олена Матушек «Порятуйте красу». Стисла розповідь про поетесу. Художнє осмислення ролі краси в людському житті як джерела духовного збагачення.		Учень (учениця): розвиває навички аналізу ідейного змісту та художньої форми поезії. <i>Формування естетичних смаків людини.</i>	
НАЦІОНАЛЬНА ДРАМА Драматичні твори як літературний рід. Їхні особливості, жанри.	(9) 2		
Іван Карпенко-Карий „Сто тисяч” (скорочено). Короткі відомості про життя і творчість видатного українського драматурга ХІХ ст., про театр «корифеїв». Трагікомедія «Сто тисяч» (скорочено) – класичний взірець українського «театру корифеїв». Проблема бездуховності людини, засліпленої прагненням до наживи. Проблема влади грошей – наскрізна і «вічна» у світовому мистецтві. Засоби сатиричного змалювання. <i>ТЛ: драматичний твір (поглиблено), комедія, трагікомедія.</i>	7	Учень (учениця): пояснює особливості драматичного твору, знає найголовніші відомості про видатного українського драматурга ХІХ ст., розповідає про його життя і творчість (за складеним планом), визначає основні засоби змалювання образу Герасима Калитки, характеризує його та інші дійові особи п'єси, розуміє актуальність проблем комедії для сучасного життя, дискутує про бездуховність людини, про сенс людського життя, удосконалює вміння робити власні висновки і узагальнення. Уміє написати невелику інсценізацію на задану тему, виконувати творчу роботу з аналізу драматичного характеру. <i>Усвідомлення того, що бездуховність – прояв зла у житті людини.</i>	«Скупий» Ж.-Б.Мольєра (зарубіжна література). Корифеї українського театру. І.Карпенко-Карий у ролі Калитки. Хутір Надія на Кіровоградщині (фотоматеріали).
З УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ Епос як один із основних літературних родів, його канони.	(25) 2	Учень (учениця): пояснює, що таке епос, які його основні жанри.	
Михайло Коцюбинський «Дорогою ціною» (скорочено)	6	Учень (учениця): удосконалює навички аналізу пригодницького романтичного сюжету,	Тема волі та справедливості в зарубіжній романтичній

Розповідь про письменника. Пригодницький, романтичний сюжет повісті. Вічний тип шукача правди. Протест Остапа і Соломії проти кріпосницької наруги – протест проти будь-якого насильства над людиною. Проблема волі людини та можливостей її здобуття. Кохання Остапа і Соломії як центральний мотив у його творі. Його непереможна сила, що рухає вчинками, поведінкою, вибором героїв. Час і вічність у повісті, символічні образи. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії. <i>ТЛ: сюжет і композиція, їх елементи.</i>		композиційних особливостей твору, пояснює відмінність між сюжетом і композицією, розповідає про почуття героїв, спираючись на текст, аналізує образ Соломії (за складеним планом), розвиває вміння робити власні висновки, коментуючи вчинки героїв, аналізує образи часу й вічності у повісті, символічні образи, роль і сенс кольорів, звуків, висловлює роздуми про проблему волі людини і можливості її прояву в сучасних умовах. Аналізує художні засоби епічного твору. <i>Усвідомлення необхідності особистої свободи для гармонійного розвитку, краси глибокого почуття кохання, мужності, сили волі як рис характеру, необхідних для боротьби зі злом. Розвиток естетичного смаку, вміння бачити красу й досконалість художнього слова.</i>	літературі (Ш.Петефі, М.Лермонтов, Р.Л.Стівенсон, Р.Бернс та ін.).
Осип Назарук «Роксоляна» (скорочено). Події історичної доби ХУІ ст. Проблема кохання і служіння народові в історичній повісті. Незалежна вдача, щирість у стосунках із людьми, природний розум і врода Роксоляни. <i>ТЛ: історична і художня правда.</i>	7	Учень (учениця): розуміє умови створення історичної повісті, різницю між історичним фактом та художнім вимислом, удосконалює вміння переказувати сюжет твору (акцентуючи на ІХ, Х, ХІ розділах), характеризувати образ Роксоляни, виразно читає і коментує ХІ розділ повісті «Перша подорож на прощу Роксоляни», вміє описувати монастир на горі Афон, закріплює вміння висловлювати свої судження про вчинки і почуття людей, описані в повісті, дискутує про те, якою повинна бути дружина державного діяча, що значить служити Богові і людям. <i>Усвідомлення духовного багатства народу,</i>	Історична доба, зображена в повісті (історія України). Невідомий художник, «Роксолана», «Сулейман Пишний» (образотворче мистецтво).

		<i>знаковості постаті Роксоляни в історії України. Розвиток уміння вести дискусію.</i>	
Володимир Дрозд «Ірій», «Білий кінь Шептало». Іронічна, алегорично-хімерна проза сучасного прозаїка. «Ірій» – хімерна повість про неповторний світ юності, про вічне і швидкоплинне в житті людини. Проблема людини, особистості і натовпу, дійсності і мрії («Білий кінь Шептало»). <i>ТЛ: «хімерна проза».</i>	7	Учень (учениця): удосконалює навички коментування сюжету творів, переказування найвагоміших епізодів, вмє простежувати за текстом повісті «Ірій» хімерні стилістичні прийоми художнього письма, поєднання уявного з реальним. Пояснює їхню роль у сюжеті твору, в донесенні основних ідей, мотивів, пояснює алегоричність образу коня Шептала, характеризує його, дає власну оцінку його поведінці, дискутує про життєвий вибір сучасної людини, її можливість зберегти свою індивідуальність (на основі оповідання). <i>Вміння зберегти власну індивідуальність – важлива риса характеру людини.</i>	Поєднання фантастики й реальності у творах Г.Уелса, Е.-Т.Гофмана та ін. (зарубіжна література). М.Примаченко, «Лісова павлина», «Фантастична звірина» (образотворче мистецтво).
На вибір: Олесь Гончар «Людина в степу». Розповідь про письменника. «Людина в степу» - оповідання про нашого сучасника. Протиставлення в ньому досвідченого шофера Кожуценка Серьозі. Символічний образ вогника в степу. Психологічне заглиблення письменника у внутрішній світ персонажів. Проблема подвигу в звичайному людському житті.	3	Учень (учениця): розвиває навички ідейно-художнього аналізу невеликого епічного твору, зосереджуючи увагу на особливостях сюжету і композиції, психологічній характеристиці персонажів. Визначає проблематику та ідею невеликого епічного твору, особливості його сюжету та композиції, роль художньої деталі. <i>Шанобливе ставлення до тих, хто звершує героїчні вчинки в нашому житті.</i> <i>Формування рис благородства і добропорядності в людському житті.</i> Уміє писати творчі роботи з вираженням власного ставлення до персонажів епічного твору.	Перші післявоєнні роки в історії України (історія України).

Юрій Мушкетик «Черевики». Розповідь про письменника. Художнє осмислення вияву людської доброти на основі звичайного епізоду перших післявоєнних років в оповіданні «Черевички». Художня деталь у творі.			
УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОР ТА САТИРА Гумор і сатира як засоби комічного зображення в художньому творі.	(10) 2		
Володимир Самійленко «Патріоти», «Ельдорадо», «Як то весело жить на Україні». Коротко про митця. Гумор і сатира поета як поштовх для роздумів про справжній патріотизм, чесність, самовідданість, порядність та лицемірство, пристосуванство людини. Засоби творення гумору та сатири. Сатирична іронія вірша. <i>ТЛ: гумор та сатира (поглиблено), антитеза, іронія.</i>	3	Учень (учениця): знає і вміє розповісти найцікавіші відомості про письменника, розуміє універсальність моделі тоталітарної держави, створеної в поезії «Ельдорадо», виразно і вдумливо читає поезії, розвиває вміння описувати гумористичні ситуації, вміє простежувати роль антитези в розкритті ідеї твору, висловлює власні міркування про способи вияву патріотичних почуттів. <i>Усвідомлення цінності дотепного, а часом і в'їдливого слова у житті людини.</i>	
Євген Дудар «Слон і мухи», «Лісова казка», «Червона Шапочка», «Еліксир молодості», «Хатха-ЙОГА». Дотепні сатиричні оповіді сучасного письменника-гумориста як спонука до роздумів про довколишній світ і себе.	3	Учень (учениця): вміє виразно й усвідомлено читати твори, коментувати їхній прихований зміст, розвиває навички визначення головної думки твору, проводить аналогії із сучасним життям. <i>Розвиток самокритичності, вимогливого</i>	

		<i>ставлення до себе.</i>	
На вибір: Народні усмішки «Хитрий хлопець», «Підслухав», «Аварія», «У школі» Олександр Ковінька «Хатнє виховання» Микита Годованець «Змагання», «Дуб і Лозина». Іван Сочівець «Любіть, дітки, Україну». Дотепність у змалюванні гумористичних епізодів з людського життя. Жанрова різноманітність гумористичних творів (усмішка, байка, гумористичний діалог).	2	Учень (учениця): уміє скласти невеликий гумористичний твір (гумореску, байку) у віршовій чи прозовій формах. Уміє виразно і вдумливо читати гуморески, виділяти головну думку у творі, визначати засоби комічного зображення, співставляти їх з сучасністю. <i>Усвідомлення необхідності гумору у житті українців, життєствердного оптимістичного настрою.</i>	
ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з письменниками - земляками та їхніми творами.	4	Учень (учениця): знає про письменників, що народилися в рідному краї, знає текст їхніх творів (на вибір), вміє прокоментувати їхні ідейно-художні особливості, висловлює власні судження і враження про ці твори. <i>Шанобливе ставлення до талановитих земляків.</i>	
УРОК-ПІДСУМОК	2	Учень (учениця): пригадує про письменників і твори, що вивчалися упродовж року, закріплює вміння висловлювати власні міркування про найулюбленіші твори. <i>Усвідомлення того, що власна думка і власна позиція – важливі риси характеру особистості.</i>	

Література для позакласного читання
8 клас

Український світ

Бурлака Ф. Остап Вересай.

Дівчина з легенди – Маруся Чурай.

Золотницький М. Квіти в легендах і переказах.

Скуратівський В. Берегиня.

Із минулого – в майбутнє

Бердник О. Лабіринт Мінотавра. Подорож в антисвіт.

Втеча трьох братів з города Азова, з турецької неволі. Народна дума.

Дарда Ю. Переяславські дзвони.

Загребельний П. Первоміст. Роксолана.

Кашенко А. Оповідання про славне Військо Запорозьке.

Королева Наталена. Легенди старокиївські.

Малик В. Черлені щити. Посол урус-шайтана.

Мушкетик Ю. Селена. Динозавр.

Олійник М. Леся. Одержима.

Самійло Кішка. Народна дума.

Смолич Ю. Прекрасні катастрофи.

Старицькі-Черняхівська Л. Діамантовий перстень.

Чайковський А. Сагайдачний.

Чемерис В. Ольвія.

Яка ти, людино?

Антоненко-Давидович Б. За ширмою.
Бердник О. Лабіринти мінотавра.
Гончар О. Берег любові. Бригантина.
Дімаров А. На коні й під конем.
Дрозд В. Кінь Шептало на молочарні.
Кучер В. Голод.
Руденко М. Ковчег всесвіту.
Сенченко І. Діамантовий берег. Руді вовки. Чорна брама.
Симоненко В. Вино з троянд. Оповідання.
Чендей І. Сестри.

У світі поезії

Литвин С. Вічність любові.
Матушек О. Телефон довіри.
Олійник Б. Сива ластівка.
Підпалій В. Вишневий цвіт. У дорогу – за ластівками.
Пушик С. Задума гір.
Симоненко В. Лебеді материнства.
Українка Леся. Роберт Брюс, король шотландський.
Чередниченко Д. Наша стежки додому.

Смійтеся на здоров'я

Народні усмішки.
Вишня Остап. Мисливські усмішки.
Глазовий П. Сміхологія.

Годованець М. Байки.
Дудар Є. Українці мої, українці.
Карпенко-Карий І. Суєта. Комедія.
Ковінька О. Хатнє виховання.
Сочівець І. Цілющі процедури.

9 клас

Усього — 140 год. На тиждень — 4 год.
 Текстуальне вивчення творів – 120 год.
 Позакласне читання – 8 год.
 Уроки розвитку зв'язного мовлення – 8 год.
 Резервний час — 4 год.

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Мистецький контекст. Міжпредметні зв'язки
ВСТУП Українська література як складова частина світового літературного процесу, її специфіка, тісний зв'язок з фольклором. Цілісний характер української літератури, роль і місце її в житті нації. Складність розвитку української літератури протягом віків (основні етапи розвитку, періодизація). Творча індивідуальність митця, своєрідність письменницького таланту. Художній твір – нова естетична дійсність, що «вбирає» свій час і є носієм загальнолюдських вартостей. Аналіз твору в історичному та естетичному контекстах. Літературний процес у культурному житті народу. Літературознавство як наука про літературу, його основні частини. Найвідоміші українські літературознавці. ТЛ: аналіз художнього твору, контекст, естетика, літературознавство,	2	Учень (учениця): пояснює відмінність усної словесності від «книжної» літератури (повторення вивченого). Знає основні етапи розвитку української літератури, розуміє її цілісний характер, роль у житті нації; уміє пояснити, що таке літературний процес, літературознавство та його основні галузі; називає прізвиська найвідоміших українських літературознавців. <i>Усвідомлення національного і вселюдського значення мистецтва.</i>	Розвиток української культури у XIX ст. (історія України).

літературний процес.			
УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ Початки художньої творчості народу. Багатство народної обрядовості в Україні, її синкретичний і символічний характер. Найдавніші міфологічні уявлення наших предків (праукраїнські язичницькі божества, демонологія). Специфіка фольклору як усної народної творчості, його основні риси, жанри. Фольклор як основне джерело збагачення літератури, його роль у житті народу. Багатство і розмаїття пісенної творчості українців.	(10) 2	Учень (учениця): вміє розрізняти види і жанри усної народної творчості, розкрити роль фольклору в житті українського народу, його місце в розвитку літератури. Розрізняє види родинно-побутових пісень. Вміє аналізувати тексти, визначати їхні мотиви, тематику, художньо-поетичні засоби, зокрема образи-символи. Вивчення напам'ять: 4 пісні (на вибір). <i>Усвідомлення значення давньої культурної спадщини свого народу.</i>	Слов'янська міфологія (історія України). Фольклор слов'янських народів. І.Соколов, «З базару». М.Пимоненко, «Суперниці», «Святочне ворожіння». С.Васильківський, «А що мати скажуть» (образотворче мистецтво). Музика М.Лисенка до українських народних пісень.
Родинно-побутові пісні «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Цвіте терен, цвіте терен», «Сонце низенько, вечір близенько», «В кінці греблі шумлять верби», «За городом качки пливуть», «Світи, світи місяченьку», «Лугом іду, коня веду», «Чи я в лузі не калина була...» (на вибір). Процес виникнення фольклору. Багатство і розмаїття українського фольклору (повторення і узагальнення вивченого). Види родинно-побутових пісень (про кохання, про сімейне життя). Культ романтизованих почуттів, сентиментальний пафос, традиційна	2		

символіка, образотворчі засоби пісні. ТЛ: поглиблення знань із поезики народної пісні.			
Українське весілля Весілля – один із провідних жанрів родинно-обрядової творчості. Основні етапи весілля та їхній пісенний супровід. Весільні пісні: « До бору, дружечки, до бору... », « А брат сестрицю та й розплітає... », « Розвий, сосно, сімсот квіток... », « Спечіть мені коровай красний... », « Горіла сосна, палала... », « Летять галочки у три рядочки... », « Ой матінко, та не лай мене... » (на вибір). Естетична специфіка весільної пісні як обрядової. Використання елементів народної обрядовості у творах українських письменників (Г.Квітка-Основ'яненко, І.Котляревський, Т.Шевченко, Марко Вовчок, П.Куліш, М.Стельмах, У.Самчук та ін.).	3	Учень (учениця): знає обряд українського весілля. Виразно читає весільні пісні, вміє їх аналізувати, звертаючи увагу на мотиви, настрої, художні засоби. <i>Усвідомлення значення збереження звичаїв і традицій свого народу.</i>	К.Трутовський, «Весільний викуп». В.Маковський, «Дівич-вечір». І.Соколов, «Весілля» (образотворче мистецтво). Українські народні пісні. Весільні пісні (музика).
Українські народні балади « Бондарівна », « Ой летіла стріла », « Ой на горі вогонь горить... », « Козака несуть », « Ой чиє ж то жито... » Тематичні та стильові особливості, сюжет, герої українських балад. Класифікація балад (легендарні, історичні, сімейні, любовні та ін.). Художня майстерність. Художній прийом метаморфози,	3	Учень (учениця) розкриває зміст поняття «балада». Розрізняє види балад. Аналізує тексти за змістом і стильовими особливостями. Пояснює драматизм колізії, специфічність закінчення, реалістичне і фантастичне в баладі. <i>Усвідомлення понять трагічного і оптимістичного, їхнє місце в житті людини.</i>	Балади Т.Шевченка, Й.-В.Гете, Ф.Шіллера, О.Пушкіна, Р.Кіплінга та ін. І.Соколов, «Дівчата ворожать уночі проти Івана Купала» (образотворче мистецтво).

перетворення дівчини в тополю («Ой чие ж то жито...»). Використання мотивів та образів народних балад у літературі (Т.Шевченко, І.Карпенко-Карий, М.Старицький, П.Мирний, І.Франко, А.Малишко, І.Драч та ін.). Фольклористика як наука про усну народну творчість, найвідоміші українські фольклористи. Світове значення української усної народної творчості. ТЛ: метаморфоза, балада.			
ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА Українська середньовічна література XI-XV ст. Розвиток писемності після хрещення Руси-України (988 р.). Найдавніші рукописні книги Київської Русі («Остромирове Євангеліє», «Ізборник Святослава»). Високий розвиток освіти та культури на Русі. «Велесова книга» як літературна пам'ятка дохристиянського періоду. Історія відкриття пам'ятки, її зміст та полеміка щодо достовірності. Самобутній характер давньоруської літератури, її багатожанровість. Перекладна церковна література. Біблія (фрагменти) «Біблія» як найвизначніша пам'ятка	(23) 4	Учень (учениця): пригадує і переказує легенду про Хрещення Руси-України. Розуміє роль християнства (Біблії) в духовному житті українського народу. Має уявлення про найдавніші книги Київської Русі. Учень (учениця): називає і має уявлення про біблійні книги в давній Україні, знає перекладачів Біблії українською мовою. Вміє	Історія українського середньовіччя (історія України). Біблійні образи у світовому мистецтві (образотворче мистецтво).

світової літератури, час і місце її створення, автори. Легенди: Про створення світу, Про перших людей Адама і Єву, Про потоп на землі, Про Вавилонську вежу, Про Мойсея. Десять заповідей. Притча про блудного сина. Притча про сіяча. Біблія – Святе письмо (Старий і Новий Заповіти) і збірки літературних пам'яток (Книга Буття, Книга Псалмів, Пісня пісень). Цар Соломон та його «Книга приповістей» з мудрими афористичними настановами (сентенціями). Біблійні книги в давній Україні: Псалтир (молитви), Євангелії (про Ісуса Христа), Апостол (про Його учнів). Українські переклади Біблії (П.Куліш, І.Пуллюй, І.Нечуй-Левицький, І.Огієнко, І.Хоменко та ін.). Використання біблійних тем, сюжетів, мотивів, образів у світовій та українській літературах. ТЛ: поглиблення поняття про притчу, псалми (молитви), сентенції.		розповіді про Старий і Новий Заповіти. Переказує і тлумачить біблійні легенди, притчі. <i>Пізнання і засвоєння християнської моралі: ідеалів правди, чесності, патріотизму, скромності, любові до ближнього. Зацікавлення й повага до літератури інших народів, зокрема стародавнього Сходу як невід'ємної складової української національної культури. Усвідомлення універсальності євангельських істин людського буття.</i>	
Оригінальна література княжої Русі-України Літописи як історико-художні твори «Літопис Руський» - велетенська епопея подій всесвітньої історії та історії Київської Русі до кінця XIII ст. («Повість минулих літ», «Київський літопис», «Галицько-Волинський	4	Учень (учениця): вміє розповісти основні відомості про «Повість минулих літ» і легендарного автора Нестора Літописця, про виникнення Києво-Печерського монастиря. Має уявлення про Києво-Печерський патерик. Переказує і тлумачить зміст оповідання про ченця Прохора. Вміє пояснити значення давніх літописів для збереження відомостей про життя,	Малюнки Лаврської іконописної майстерні. Л.Тарасевич, «Нестор Літописець» (ілюстрація до кн. «Патерик Печерський» (1702) (образотворче мистецтво).

літопис»). Лаврентіївський та Іпатський літописні зводи. «Повість минулих літ» - історична книга і збірка епічних творів, найвідоміші оповідання і перекази з неї. Укладачі літописів (Нестор Літописець). «Повчання Володимира Мономаха» - зразок дидактичного жанру в середньовічній літературі. «Слово про закон і благодать» Іларіона – зразок ораторської прози в давній літературі. Виникнення Києво-Печерського монастиря. Києво-Печерський Патерик як пам'ятка життійної літератури, місце його укладання, головні герої. Зміст оповідання «Про Прохора чорноризця...». «Слово про похід Ігорів» – зразок героїчного епосу в давній літературі, її вершинне досягнення (узагальнююче повторення).		культуру, звичаї наших пращурів. Аналізує ідейний зміст та образи «Слова про похід Ігорів» (повторення вивченого). <i>Виховання поваги до історичного минулого нашого народу, до його культурних пам'яток. Усвідомлення переваг праведного життя ченців Києво-Печерської лаври.</i>	Ілюстрації Г.Якутовича до «Слова про похід Ігорів» (образотворче мистецтво).
Українська література Ренесансу і Бароко Роль православних братств, Острозької та Києво-Могилянської академії в розвитку української культури, зокрема книгодрукування. Перші друковані книги в Україні (“Буквар” – 1574, “Апостол” – 1574, “Біблія” - 1581). Іван Вишенський – мислитель, богослов, полеміст, його найвидатніший твір «Послання до єпископів». Інші видатні	4	Учень (учениця): називає перші друковані книги в Україні. Має уявлення про епохи Ренесансу і Бароко. Розуміє місце в українській культурі цього часу постаті І.Вишенського. Пояснює, що таке полемічна література. <i>Виховання толерантності, почуття патріотизму.</i> Учень (учениця): має уявлення про козацькі літописи, розуміє їхню роль у відтворенні	Постаті І.Федорова, І.Вишенського, П.Могили, Г.Смотрицького, , І.Мазепи, Б.Хмельницького (історія України). Книжкова графіка ХУІ-ХVІІІ ст. Музика А.Веделя, М.Березовського,

українські полемісти (Х.Філарет, М.Смотрицький). Українське бароко в загальноєвропейському контексті, його національні джерела, основні риси. ТЛ: Ренесанс, Бароко, полемічна література, публіцистика, послання. Історико-мемуарна проза Загальні відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г.Грабянки, С.Величка) як самобутнє явище української культури. Найголовніші літописні оповіді: Чорна рада 1663 р. у Ніжині (з «Літопису Самовидця»); битва козаків з поляками під Корсунем 1648 р. під керівництвом Богдана Хмельницького (з «Літопису Григорія Грабянки»); про напад татарів на Запорізьку Січ 1675 р. і боротьба з ними І.Сірка (з «Літопису Самійла Величка»). Висока художня майстерність козацьких літописів, їх значення в літературі, використання у творчості Т.Шевченка, П.Куліша, І.Нечуя-Левицького, П.Загребельного, Ю.Мушкетика. ТЛ: козацькі літописи. «Історія русів» (фрагменти) анонімного автора. Політична і культурна історія України, зображення національного і релігійного гніту.		історичного минулого України. Знає час створення «Історії русів». Вміє розповісти історію виникнення твору, прокоментувати фрагменти з нього. Знає кілька історичних переказів із козацьких літописів. Розповідає про постаті Б.Хмельницького, І.Мазепи, І.Сірка, зображені у творах. <i>Виховання поваги до козаків – оборонців України.</i> <i>Осмилення з позицій сьогодення трагічних сторінок давноминулої історії рідного народу.</i>	Д.Бортнянського (музичне мистецтво). Живопис І.Рутковича, Д.Левицького, В.Боровиковського (образотворче мистецтво). Поема І.Франка «Іван Вишенський», вивчена раніше.
Поезія	3	Учень (учениця): розглядає і пояснює ідейно-	Пісня «Їхав козак за Дунай»

Силабічні вірші у давній українській поезії Касіяна Саковича, Климентія Зинов'єва, Івана Некрашевича, «мандрованих дяків» (загальний огляд). Іван Величковський Фігурні (курйозні) вірші (із рукописної книги «Зегар з полузегарком» із зб. «Млеко»). Семен Климовський «Їхав козак за Дунай». Зразок давньої любовної лірики. Світова слава пісні. ТЛ: фігурний (курйозний) вірш, силабічна поезія.		художні особливості фігурних віршів І.Величковського. Вміє розрізняти їхню релігійну і світську тематику. Виразно і вдумливо читає вірш С.Климовського, коментує його зміст і версифікаційні особливості. Знає про світову славу пісні С.Климовського. Має загальне уявлення про силабічну поезію.	(музика).
Драматургія Час і місце побутування шкільної драми, її роль, виконавці. «Владимир» Ф.Прокоповича – зразок шкільної драми. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку театрального мистецтва. Вертеп як вид лялькового театрального дійства. Автори і виконавці вертепу. Його євангельська й етнографічно-побутова основи. Відродження вертепної традиції в наш час. Інтермедії як драматичний жанр, їхня тематика, образи. ТЛ: шкільна драма, вертеп, інтермедія.	3	Учень (учениця): відтворює знання про шкільну драму, про інтермедію, зокрема драму Ф.Прокоповича. Вміє розповісти про авторів, виконавців і дійових осіб вертепу, його композиційні особливості, зміст вертепного дійства. <i>Відродження традицій, що уособлюють вселюдські вічні цінності.</i>	Києво-Могилянська академія в історії України (історія України). П.Кальдерон, „Життя – це сон” (зарубіжна література).

Григорій Сковорода «Бджола та Шершень», «Собака і Вовк», «Всякому місту – звичай і права», «Ой пташино жовтобока...», «De libertate», «Вступні двері до християнської добронравності», афоризми (наявні у всій творчості). Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. Книга «Сад божественних пісень», «Байки харківські», філософські трактати. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про самопізнання і «сродну працю». Повчальний характер і художні особливості притч зб. «Байки харківські». Вираження філософських поглядів у науковому трактаті «Розмова, звана Алфавіт, чи Буквар світу» та в «Розмові п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті». Особливість філософії Г.Сковороди («філософія серця»), її спорідненість з ідеями французьких просвітителів XVIII ст. Тематика віршів, поетичний образ Саду. Гостра критика тогочасного суспільного ладу, його несправедливості («Всякому місту – звичай і права»). Змалювання краси рідної природи («Ой пташино жовтобока...»), проповідь життя, близького до природи. Уславлення свободи як найвищої цінності людини	5	Учень (учениця): розповідає про життя Г.Сковороди. Вміє проаналізувати зміст поезій «Всякому городу – звичай і права», «De libertate», одну з його байок-притч. Коментує філософський трактат «Вступні двері до християнської добронравності», афоризми митця. Вміє сформулювати власне розуміння і актуальність для сьогодення положень філософії Г.Сковороди. Вивчення напам'ять: «Всякому городу – звичай і права», кілька афоризмів (на вибір). Дає розгорнуту письмову відповідь на проблемне питання з української літератури, уміє скласти власну байку, гумористичну оцінку. Осмилення важливості для становлення і реалізації себе як особистості ідей самопізнання та гармонії зі світом.	Французькі просвітителі Вольтер, Руссо, Дідро. Байки Езопа (зарубіжна література).

(«De libertate»). Використання силаботонічної системи віршування. Мелодійність, задушевність поезій. Складання власної музики до своїх віршів. Образне втілення ідеї «сродної праці» («Бджола і Шершень»). Звеличення людського розуму («Собака і Вовк»). Художні особливості байок (прозова мова, особливості композиції, діалогічна форма викладу). Мудрість і лаконізм його афоризмів. Місце Г.Сковороди в українській літературі та світовій філософській думці. ТЛ: трактат, афоризм.			
НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА Українська література кінця XVIII – перших десятиліть XIX ст. (дошевченківський період) Суспільно-історичні обставини наприкінці XVIII ст. Духовне поневолення нації. Життя народу – предмет художнього зображення. Актуальність фольклорної традиції. Розвиток фольклористики, етнографії. Основні художні напрями (класицизм, романтизм, реалізм). Бурлескна стильова течія. Найвидатніші митці: І.Котляревський, Г.Квітка-Основ'яненко, М.Шашкевич,	(70) 2	Учень (учениця): знає про суспільно-історичний контекст становлення нової української літератури. Називає найвизначніших письменників цього часу, основні художні напрями. Знає про життя і творчість І.Котляревського. Розуміє його роль у розвитку української літератури, в розвитку національного самоусвідомлення. Аналізує розділи «Енеїди»: початок мандрів Енея – I, 1 – 26; Еней у пеклі – III, 68 – 130; Еней на березі Тибру – V, 1 – 10; оплакування вбитих – VI, 89 – 95. Визначає провідні проблеми і мотиви. Характеризує героїв поеми, образ Енея. Висловлює власні міркування про його вчинки і характер. Коментує проблему війни: погляд автора і	Суспільно-історичні обставини в Україні наприкінці XVIII ст. (історія України). Вергілій, «Енеїда». Д.Дідро, «Батько родини». Т.Шевченко, «На вічну пам'ять Котляревському». Опери М.Лисенка «Енеїда», «Наталка Полтавка» (музика). Ілюстрації А.Базилевича до «Енеїди» (образотворче мистецтво).

Т.Шевченко, П.Куліш, Л.Глібов, Марко Вовчок, Ю.Федькович. Становлення нової української літератури, роль у цьому процесі І.Котляревського. Піднесення театральної справи (Харківський і Полтавський театри). Харківська школа романтиків («Український альманах»). «Руська трійця» в Галичині (альманах «Русалка Дністровая»). Романтична проза М.Гоголя. Становлення української байки (Л.Боровиковський, П.Гулак-Артемівський, Є.Гребінка). Іван Котляревський «Енеїда» (скорочено), «Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник». Творчість І.Котляревського – новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. Історія створення «Енеїди». Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства, алюзії на українську історію в ній. Бурлескний гумор, народна українська мова. Утвердження народної моралі (картини пекла, раю) в дусі просвітництва. Особливості просвітительського реалізму. Патріотичні мотиви в «Енеїді». Втілення в образах Енея і троянців (Низа і Евріала) волелюбних	8	героїв. Характеризує головну героїню «Наталки Полтавки», інші персонажі п'єси, аналізує художні засоби розкриття внутрішнього світу Наталки, гумористичні засоби у творі. Робить порівняльну характеристику Миколи і Петра, їхніх життєвих позицій. Пояснює роль і функцію пісень у драмі. Вміє розкрити значення творчості І.Котляревського в українському культурному відродженні. Вивчення напам'ять: уривок з «Енеїди» (на вибір). <i>Формування активної життєвої позиції, розвиток уміння відстоювати людську гідність, власні принципи, усвідомлення можливості вибороти власне щастя.</i>	

прагнень українського народу, його високих моральних якостей. Ідея незнищенності українського народу. «Енеїда» як енциклопедія українських звичаїв, побуту, обрядів. Багатство народної мови. Оригінальність віршової форми. Особливості жанру. Місце «Енеїди» серед травестійних обробок поеми Вергілія у світовій літературі. Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» - перший твір нової української драматургії. Її довготривале сценічне життя. Торжество народної етики. Наталка як уособлення кращих рис української жінки, що відстоює людську гідність, бореться за своє щастя.			
З історії створення п'єси (полемічна спрямованість на появу «Казак-стихотворця» О.Шаховського). Соціально-побутовий характер конфлікту. Показ духовної та моральної вищості представників трудового народу (Петра, Миколи, Терпилихи) над представниками вищих верств суспільства (Виборним, Возним). Драматургічна майстерність автора. Роль пісні у творі. «Москаль-чарівник» - перший водевіль нової української літератури. Художнє зображення національних характерів (Чупрун, Тетяна, Финтик). Михайло			

Щепкін у ролі Чупруна. Значення творчості І.Котляревського в українській літературі. Т.Г.Шевченко про І.Котляревського. ТЛ: травестія, пародія, бурлеск, алюзія. Поглиблення знань про силабо-тонічне віршування, драматичний твір. Водевіль.			
Григорій Квітка-Основ'яненко «Конотопська відьма», «Маруся», «Сватання на Гончарівці». Батько української прози, один з перших у Європі «творців людової повісті» (І.Франко). Гуманістичний пафос, християнські ідеали, етнографічне тло творів. Жанрова та тематична класифікація прози Г.Квітки-Основ'яненка (сентиментально-реалістичні та бурлескно-реалістичні твори). «Маруся» - перша україномовна повість нової української літератури, вірець сентименталізму. Головні персонажі твору – уособлення високих морально-етичних якостей простої людини. Картина життя українського суспільства за часів Великої Руїни в «Конотопській відьмі». Іронія і сатира в ній, поєднання реалізму і фантастики. Драматургія Г.Квітки-Основ'яненка («Сватання на Гончарівці»). Жанрова	7	Учень (учениця): знає основні віхи життя і творчості письменника. Розуміє причини написання перших творів російською мовою і необхідність його виступів на захист рідної мови. Має уявлення про художні засоби сентименталізму, християнські ідеали повісті «Маруся». Вміє коментувати зміст «Конотопської відьми», виокремити і пояснити художні засоби сатиричного зображення персонажів, елементи реалізму і фантастики, схарактеризувати роль оповідача. Аналізує ідейний зміст, образи, драматургічну майстерність у п'єсі «Сватання на Гончарівці». Оцінює значення Г.Квітки-Основ'яненка для розвитку української культури і духовності. <i>Усвідомлення необхідності соціально активної позиції в житті.</i> Уміє складати невеликий гумористичний твір (у віршованій чи прозовій формах) на шкільну тематику, виконує творчі роботи типу	Україна під час Великої Руїни (історія України). В.Тропінін, «Дівчина з Поділля» (образотворче мистецтво).

своєрідність твору – ознаки комічної опери, сатиричної комедії, водевіля. Майстерне відображення побуту і звичаїв українського народу. Гумористичне змалювання стосунків між Уляною та Стецьком. Драматургічна майстерність автора у п'єсі. Т.Шевченко та І.Франко про значення творчості Г.Квітки-Основ'яненка. ТЛ: літературний напрям, течія, поняття про сентименталізм, реалізм.		характеристики персонажа з літературного твору з вираженням власного ставлення до нього, дає порівняльну характеристику персонажам.	
Література українського романтизму Ідейно-художні особливості романтизму. Поглиблення бачення розбіжності між ідеалом і дійсністю. Зв'язок із національним рухом. Поети-романтики: Петро Гулак-Артемівський, «Рибалка»; Євген Гребінка, «Українська мелодія»; Микола Костомаров, «Соловейко»; Віктор Забіла, «Соловей»; Микола Петренко, «Небо». Найпоширеніші жанри і мотиви романтичної поезії (балада, літературна поема, романс, пейзажна поезія, епічна поема). Змалювання нещасливого кохання в баладі Г.Артемівського «Рибалка». Поетизація почуттів і переживань	3	Учень (учениця): вміє визначити головні мотиви поезій, прокоментувати їх у зв'язку з художніми особливостями і народнопісенною лірикою. Знає про М.Шашкевича, про «Руську трійцю», має уявлення про альманах «Русалка Дністровая». Вивчення напам'ять: одну з поезій (на вибір). <i>Усвідомлення того, що романтик – духовно багата, творча людина. Виховання шанобливого ставлення до засад народної моралі й етики: працелюбності, щирості, любові і поваги до батьків. Краса вірності в коханні.</i>	Зарубіжні романтики В.Скотт, Дж.Байрон, П.Шеллі, В.Гюго, Г.Гейне, Е.Т. Гофман, А.Міцкевич, Ю.Словацький (зарубіжна література). М.Глінка. Романси (музичне мистецтво). Романтичний живопис Г.Світлицького, М.Самокиша, А.Мокрицького (образотворче мистецтво).

ліричного героя в романсовій ліриці Є.Гребінки («Українська мелодія»), М.Костомарова («Соловейко»). Мотиви туги, роздуми над людською долею («Соловей» В.Забіли, «Небо» М.Петренка). Мелодійність творів, популярність як народних пісень. Маркіян Шашкевич, «Веснівка» Зачинатель нової української літератури на західних землях. Роль «Руської трійці» у національному духовному відродженні. Значення романтизму для нового етапу розвитку слов'янських літератур. Альманах «Русалка Дністровая» як маніфест національного відродження на західноукраїнських землях. Висока оцінка альманаха І.Франком. Фольклорні мотиви у «Веснівці» М.Шашкевича, змалювання краси рідної природи, образотворчі засоби поезії. ТЛ: романтизм, елегія, романс.			
На вибір Іван Вагилевич, «Мадей». Український поет, фольклорист, перекладач. Фольклорні мотиви, гіперболізація в зображенні героя, трактування проблеми вождя і народу в баладі «Мадей». Яків Головацький, «Два віночки». Життєвий шлях поета, фольклориста. Народнопоетичний мотив вічної	2	Учень (учениця): має загальне уявлення про поезію І. Вагилевича та Я. Головацького. <i>Виховання любові до уснопоетичної творчості українців.</i>	

розлуки закоханих, образи поезії «Два віночки».			
Микола Гоголь «Вечір проти Івана Купала». Літературна діяльність М.Гоголя, її значення для української культури. Вираження глибин національного духу у творчості Гоголя. Український фольклор – джерело творів митця української тематики. Романтична умовність оповідання «Вечір проти Івана Купала». Зв'язок із «нечистою силою» як метафора злодіяння.	3	Учень (учениця): знає біографію М.Гоголя, має уявлення про його основні твори. Розуміє місце творчості письменника на порубіжжі культур двох народів – українського і російського. Розуміє культурно-історичні обставини, що впливали на мовний вибір письменника. Знає думку Т.Шевченка про М.Гоголя. Вміє переказувати зміст оповідання, пояснює його зв'язок з фольклором, етичними уявленнями українського народу. Розкриває моральні мотиви твору і його ідейний зміст. Вміє визначати основне у сюжеті твору, формулює провідну думку, виражену в ньому. <i>Усвідомлення того, що Україна – країна визначних мистецьких талантів, що зробили великий внесок у культуру інших народів. Формування переконання, що чистота душі, остереження гріха – Божий і людський заповіти.</i>	Т. Шевченко, «Гоголю». М.Гоголь у контексті зарубіжної літератури. Українська народна обрядовість (музика).
На вибір Становлення нової української байки. Байка – один з найпопулярніших жанрів нової української літератури початку ХІХ ст., її характерні ознаки. Роль творчості українських байкарів, гуманістів-просвітителів П.Гулака-Артемовського, Є.Гребінки, Л.Боровиковського, П.Білецького-Носенка у становленні нової української	2	Учень (учениця): знає, яку роль зіграли Л.Боровиковський, Є.Гребінка, П.Гулак-Артемовський у становленні нової української байки, аналізує їхні байки, розкриває алегоричний зміст.	Байки Езопа, Лафонтена, І.Красіцького, І.Крилова (зарубіжна література).

байки. Її жанрова різноманітність (байки-казки, байки-приказки тощо). Петро Гулак-Артемівський «Пан та Собака». Перший байкар-класик нової української літератури. Започаткування байки-казки («Пан та Собака»), її спорідненість із байкою І.Красіцького «Пан і Пес». Глибоке співчуття безправному селянству, осуд деспотизму і сваволі панів. Оспівування прагнення людини до волі в байці-мініатюрі «Дві пташки в клітці». Євген Гребінка «Ведмежий суд». Педагогічна і видавнича діяльність письменника, його участь у викупі Т.Шевченка з кріпацтва. Збірка байок «Малороссийские приказки». Критика несправедливості кріпосницького суду («Ведмежий суд»). Віл як невинна жертва сваволі й користолюбства суддів. Мотиви моральної вищості простого народу над панством («Пшениця»). Висока оцінка І.Франком байкарської майстерності Є.Гребінки. Левко Боровиковський «Суд». Збірка «Байки й прибаютки Левка Боровиковського». Просвітительський характер байок, побутова тематика. Використання в байці «Суд» народного анекдоту про винесення суддею		<i>Усвідомлення необхідності в нашому житті дотепного, гумористичного слова, доброзичливого ставлення до людини, осудження несправедливості в житті.</i>	

безглузлого присуду на користь хабарника. Чіткість композиції, лаконізм, дотепність байок Л.Боровиковського.			
Тарас Шевченко „До Основ’яненка”, «На вічну пам’ять Котляревському», „Перебендя”, «Думка» («Нашо мені чорні брови...»), «Причинна», «Лілея», «Гайдамаки», «Назар Стодоля», „Три літа” „Як умру, то поховайте...”, «Великий льох», «Чигрине, Чигрине...», «Стоїть в селі Суботові...», «Сон» («У всякого своя доля...»), «Кавказ», «І мертвим, і живим, і ненародженим...», «Єретик», «Катерина», «Наймичка», «Сон» («На панщині пшеницю жала...»), «Марія», «У нашім раї на землі...», «Садок вишневий коло хати...», «Сонце заходить, гори чорніють...», „Зацвіла в долині...”, «Росли укупочці, зросли...», «Якби зустрілися б ми знову...», «Ликері», „Лічу в неволі дні і ночі...”, «Один у другого питаєм...», „Художник”, „Доля”, „Муза”, „Слава”, «Чи ми ще зійдемося знову?», «Ісаія. Глава 35», «Подражаніє П псалму», «Неофіти», «Доля», «І Архімед, і Галілей...» Геніальний поет, мислитель, пророк національного відродження в Україні.	(25) 2	Учень (учениця): знає біографію і основні віхи творчості поета. Розуміє його життєвий подвиг в умовах підневільного становища нації в першій половині XIX ст. Вміє розрізнати лірику й ліро-епіку, визначити жанр твору. Розрізняє елементи, що посилюють емоційну напругу елегії (думки) та балади. Виразно читає поезії, коментує їхній ідейно-художній зміст.	Т.Шевченко, «Тополя» (1839), «Автопортрет» (1840), «Будинок І.Котляревського в Полтаві» (1845). Балади В.Жуковського, А.Міцкевича (зарубіжна література). Романтичний герой у зарубіжній літературі (М.Лермонтов, «Мцирі»). Пісні на слова Т.Шевченка (музика). М.Лисенко, «Літа орел» (музика). В.Касіян, М.Дерегус, І.Іжакевич. Ілюстрації до поеми «Гайдамаки». Невідомий художник, «Портрет Максима Залізняка», «Іван Гонта». М.Зінов’єв, «Гонтта в

«крила» особи (злитість її боротьби за щастя із боротьбою свого народу (образ Яреми). Необхідність перегорнути трагічну сторінку історії, по-сучасному оцінити минуле. Заклик до єднання слов'янських народів.			
Історична соціально-побутова драма «Назар Стодоля». Особливість конфлікту. Багатогранність у змалюванні характерів драми (Назар, Галя, Гнат Карий). Відтворення народних звичаїв та обрядів. Поєднання ліричних і гумористичних сцен. Поезія періоду трьох літ. Художнє відтворення змін у світогляді митця в поезії «Три літа», «Як умру, то поховайте...» як один із найдосконаліших зразків світової політичної лірики. Національна проблематика у творчості Т.Шевченка періоду «Трьох літ». «Чигрине, Чигрине...», «Великий льох», «Стоїть в селі Суботові...» Глибокі роздуми поета про минуле і майбутнє України («Чигрине, Чигрине...»). Епізод культурної історії (проведення археологічних розкопок російськими вченими із залученням наглядачів-поліцейських), що став поштовхом до написання містерії	2 1 2	Учень (учениця): знає зміст драми «Назар Стодоля», уміє характеризувати її конфлікт, образи. Уміє скласти невелику за розміром власну баладу або вірш у народнопісенному стилі, пише твір на літературну тему типу характеристики персонажа з вираженням власного ставлення до нього. Аналізує ідейне прозріння поета в творчості періоду трьох літ. Учень (учениця): вміє співвіднести містерійні образи твору з історичними реаліями. Пояснює суворість авторської позиції щодо найменших відступів від почуття національної єдності. Розкриває символічний образ «великого льоху». <i>Виховання почуття безкомпромісності у ставленні до гнобителів нації. Розвиток естетичного сприйняття явищ мистецтва.</i> Учень (учениця): визначає в поетичному тексті	Т.Шевченко, «Дари в Чигрині 1649 року» (1844). 1845. Ікона «Покрова» з портретом Б.Хмельницького. XVII ст. Постать Б.Хмельницького в історії України. Т.Шевченко, «Смерть Богдана Хмельницького» (1836-1837), «Богданова церква в Суботові».

«Великий льох». Його образне переосмислення. Моральна й політична оцінка «розкопаного» історичного минулого. Лірико-романтичний, алегорично-сатиричний, реалістичний план твору. Поетова оцінка історичних постатей (з точки зору їхніх ролей для України). Використання фольклорного прийому троїстості. Символічний смисл образів. Художня оцінка діяльності Богдана Хмельницького (“Стоїть в селі Суботові...”). ТЛ: містерія. «Сон» («У всякого своя доля...») Поема («комедія») «Сон» і сучасна поетові суспільно-політична дійсність. Композиційний прийом «сну», його роль для розширення можливостей поетичного зображення. Протистояння імперського режиму і вільнодумної, національно свідомої особистості. Сатиричний пафос поеми, його спрямування. Поетичний образ України через змалювання її трагічних сторінок історії. ТЛ: алегорія, гротеск, поетика контрасту, умовність.	1	образи і фрагменти додаткового символічного значення, самостійно розкриває їхній зміст. <i>Формування віри в майбутнє України, краса вираження цієї віри через художнє слово.</i> Учень (учениця): коментує зміст твору, визначає головні ідеї, контрастні картини в ньому. Характеризує ставлення поета до морально звороднілих «землячків» і власне ставлення до таких людей. Визначає фрагменти поеми, що справили найбільше враження, вміє пояснити свій вибір, визначає сатиричні художні засоби, пояснює їхню роль. Вивчення напам'ять: фрагмент (на вибір). <i>Усвідомлення гнітючої долі народу, підкореного імперією. Розуміння конструктивних засад, на яких ґрунтується «комедія»: рух у напрямку до демократичного устрою, національного визволення, вільного розвитку особистості.</i>	

«Кавказ» Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику. Продовження теми національно-визвольної боротьби. Узагальнена ідея поеми – неприйняття насильства, поневолення людей, осуд загарбницьких воєн. Присвята Якову де Бальмену. Своєрідність композиції. Поетичний образ Прометея, його символічний зміст. Художня майстерність автора. Звернення до інвективи. Оцінка поеми І.Франком. ТЛ: інвектива. «І мертвим, і живим, і ненародженим...» як поетичний заповіт українському народові. Специфіка жанру. Патріотичний, революційний і сатиричний пафос поеми. Продовження теми «земляків» у посланні. Викриття конформізму значної частини української еліти. Заперечення комплексу меншовартості. Критичний перегляд національної історії задля перспективи її кращого майбутнього. Настрояві інтонації твору (суперечка, пересторога, погроза, заклик тощо).	2 1 1	Учень (учениця): вміє коментувати фрагменти поеми, визначає епізоди з ліричним, іронічним, сатиричним забарвленнями. Вміє пояснювати узагальнену ідею твору. <i>Виховання почуття солідарності з боротьбою народів за визволення від гніту. Формування світоглядних переконань неприйняття насильства, осуду загарбницьких воєн.</i> Учень (учениця): розуміє культурні і політичні чинники, що спонукали поета до написання цього твору. Виразно і усвідомлено читає твір. Визначає і характеризує адресата послання, провідну думку твору. Орієнтується у складній композиції твору, виявляє його різні настроєві інтонації. Вивчення напам'ять: фрагмент (на вибір). <i>Формування переконання, що за будь-яких обставин необхідно залишатись з народом, його цінностями.</i>	Образ Прометея в античній літературі. Г.Гейне, «Німеччина» (зарубіжна література). Ілюстрації І.Іжакевича, В.Касіяна до поеми «Наймичка Т.Шевченка» (образотворче мистецтво). Богородиця в українському

ТЛ: посланіє. Поема «Єретик», її історична основа. Звеличення в поемі Яна Гуса. Сатиричне змалювання інквізиції. Ідея єднання слов'янських народів. Тема жіночої долі у творчості Т.Шевченка («Катерина», «Наймичка», «Сон» («На панщині пшеницю жала...»), «Марія», «У нашім раї на землі...»). Одна з провідних тем Шевченкової творчості. Захоплення поета красою жінки, мрія бачити жінку щасливою. Еволюція жіночого образу у поезії Шевченка. Тема матері і сина. Творча інтерпретація поетом образу жінки і пієтет християнина. Різні типи втілення теми жіночої долі: романтичний («Катерина»), реалістично-побутовий («Наймичка», «На панщині пшеницю жала...»), символічно-узагальнений («Марія»).	2	Учень (учениця): знає зміст поеми «Єретик», аналізує образ Яна Гуса, розкриває сатиричний пафос поеми. Уміє виконувати творчу роботу на літературну тему проблемного характеру, скласти власний вірш у формі послання чи листа. Розуміє становище жінки в кріпацькій Україні часів Шевченка. Знає новозавітний переказ про Богородицю Марію. Вміє порівнювати різні типи втілення теми жіночої долі у творчості поета (на прикладі творів). Виділяє біблеїзми в поемі «Марія», пояснює їхню стильову функцію. <i>Формування шанобливого ставлення до жінки в усіх її іпостасях (жінка-мати, жінка-кохана та ін.). Усвідомлення того, що жінка – найзагадковіша краса на землі, що Свята Мати – джерело добра, яке змінює світ.</i>	іконописі. Т.Шевченко – художник: «Марія» (1840), «Циганка-ворожка» (1841), «Катерина» (1842), «Сліпа з дочкою» (1842).
Творчість Т.Шевченка періоду заслання. Цикл поезій «В казематі», основні мотиви поезій. Патріотичний заповіт: «Свою Україну любіть...» («Чи ми ще зійдемося знову?»). Шедевр пейзажної лірики («Садок вишневий коло хати»), ідилія родинного життя. Тематика творів періоду заслання.	2	Учень (учениця): знає основні мотиви циклу поезій «В казематі», уміє аналізувати зазначені вірші, розкриває їхній ідейний зміст, художні засоби. Визначає тематику поезій періоду заслання, робить ідейно-художній аналіз зазначених	Т.Шевченко, «Селянська родина» (1843). Т.Шевченко, «Автопортрет» (1847), «Шевченко серед товаришів» (1851),

Пейзажна та інтимна лірика («Сонце заходить, гори чорніють...»), «Зацвіла в долині...», «Росли укупочці, зросли...»). Задушевний ліризм і мелодійність поезій. Образотворчі засоби. Автобіографічні мотиви в інтимній ліриці поета («Якби зустрілися ми знову?»). Мотиви самотності і способи її долання («Лічу в неволі дні і ночі...»). Медитаційний характер лірики («Один у другого питаєм...»). Роздум автора над проблемою людського життя, призначення людини на землі. Повісті російською мовою, різноманітність тематики, автобіографічні мотиви («Художник»). Творчість Т.Шевченка після заслання. Поема «Неофіти», її алегоричний характер. Образ Алкіда як символу «святої правди і любові». Ліричний триптих «Доля», «Муза», «Слава». Персоніфікованість поетичних образів. Визначення місця поезії в житті автора. Інтимна лірика останніх років життя («Ликері»), автобіографічні мотиви. Гімн вільній людині у новій сім'ї на вільній землі («І Архімед, І Галілей...»). ТЛ: поглиблення поняття про ліричного героя, психологізм у літературі, жанр	2	поезій. Учень (учениця): вміє розповісти про обставини написання цих творів, проникнути уявою у настрої, у внутрішній світ героїв Шевченка, вчиться бачити красу особистості. Називає зразки поетичної образності, визначає їхню роль у структурі творів. Вивчення напам'ять: «Доля». <i>Формування переконань, що контакт із друзями, однодумцями, зі світом є підтримкою особистості, що прожити життя треба чесно, в добрі і взаємоповазі.</i>	«Байгуші» (1853), «Казашка Катя» (1856-1857) та ін. М.Лисенко. Кантата «Радуйся, ниво неполитая!» (музика). Т.Шевченко «Видубецький монастир» (1844). «Притча про робітників на винограднику» (1859). Серія «Притча про блудного сина»(1856-1857),

ліричної медитації. Тараса Шевченко і Біблія «Ісаія. Глава 35», «Подражаніє 11 псалму». Духовна присутність Біблії в усій творчості поета. Цикл «Давидові псалми». Ставлення Шевченка до Біблії (суперечка, захоплення, творче наслідування, переосмислення, віра і натхнення). Осмислення поетом Бога, України, власного життя крізь біблійні тексти. Переспіви і «подражанія» у творчій спадщині поета («Подражаніє 11 псалму»).		Учень (учениця): вмiє обґрунтувати розуміння Шевченком ідеї Бога. Має уявлення про її стильове і образне вираження у творчості поета. Умiє зіставити переспiв Шевченка і ориґінальні біблійні тексти псалмів, визначити доміанти поетового почуття. <i>Осмилення беззаконня життя «без Бога».</i> <i>Усвідомлення Бога як високого духовного оплоту особистості, щасливого майбутнього України при благословенні Бога, на шляхах праведних.</i>	«Свята родина» (1858).
Поезія «Ісаія. Глава 35». Вираження мрій поета про вільне і щасливе життя в Україні. Використання біблійних мотивів і образів як моральних уроків для сучасників, для вираження нових поглядів на власну історію («Саул»). ТЛ: псалом, гімн. Світова велич українського поета. Огляд вивченої поетичної спадщини Т.Шевченка і його малярського доробку, прози, драматургії, міркувань із «Щоденника». Визначні діячі світової культури про Шевченка. Його вплив на літератури інших народів. Шевченко та історичний поступ України.	2	Учень (учениця): розуміє той великий духовний імпульс, який подала діяльність Шевченка у боротьбі за політичну незалежність і культурне збагачення України. Вміє схарактеризувати внесок Т.Шевченка у скарбницю української поезії, у розвиток української літературної мови, у світовий мистецький поступ. Умiє виконувати творчу роботу на узагальнюючу літературну тему, укладати сторінки власного щоденника, писати стисле власне висловлювання про поета. <i>Усвідомлення краси українського художнього слова, представленого в поезії Шевченка; того, що Т.Шевченко – гордість України.</i>	Т.Шевченко у різних видах мистецтва (музиці, кіно, образотворчому мистецтві). Т.Шевченко, «Дерево» (1859), «Автопортрет із свічкою» (1860), «Портрет Л.Полусмакової» (1860), «Автопортрет» (1861).

Вшанування пам'яті поета. Розвиток шевченкознавства. Лауреати Національної премії ім. Т.Шевченка. ТЛ: новаторство в літературі, особливості шевченківського вірша.			
Пантелеймон Куліш «Рідне слово», «До кобзи», «До рідного народу». «Троє схотінок», «Заворожена криниця», «Чорна рада», «Слово над гробом Шевченка». П.Куліш – письменник, перший український професійний літературний критик, перекладач («Біблія», твори Шекспіра, Й.-В.Гете), автор підручників для школи, першого українського правопису «кулішівка». Вплив на П.Куліша ідей європейського просвітництва: «Українець у Європі, європеєць в Україні». Романтичний світогляд. Ентузіазм і жертвність П.Куліша у громадській та культурницькій роботі на шляху духовного відродження і культурного збагачення нації. Поетична творчість письменника, основні збірки. Віра у відродження рідної мови, яка оновить українську націю («Рідне слово»). Образ кобзи – «непорочної утіхи» як сили, здатної будити народ, символу непоборної України («До кобзи»). Осуд, біль і гнів	6	Учень (учениця): знає основні віхи життєвого і творчого шляху письменника. Вміє визначити і пояснити провідні ідеї поезій, аналізувати художні засоби. Висловлює власні міркування з приводу актуальності порушених у віршах проблем. Вміє розрізняти жанри: роман, історичний роман, роман-хроніка. Вміє розрізняти історичну і художню правду у романі. Визначає основний конфлікт твору. Пояснює роль образу Чоловіка Божого. Вміє розкрити образи і символи твору, пояснити особливості оповіді, різноманітність засобів розкриття образів, історичний колорит. Робить порівняльну характеристику образів Яким Сомка та Івана Брюховецького. Співвідносить образи твору з художніми образами інших історичних творів вітчизняних і зарубіжних письменників. Вміє аргументовано пояснити значення діяльності П.Куліша для відродження, культурного збагачення української нації. <i>Усвідомлення значення ініціативності, наполегливості і працьовитості для досягнення поставленої мети. Усвідомлення важливості</i>	Історичні романи В.Скотта та інших зарубіжних письменників. Перебендя Т.Шевченка, пророк В.Скотта і Чоловік Божий П.Куліша. Народні перекази про козака Мамаю. Історичні події в Ніжині 1663 р. («Чорна рада»); Літопис Самовидця (історія України).

поета-громадянина («До рідного народу»). Кредо митця, його романтична лірика («Трое схотинок», «Заворожена криниця»). «Чорна рада» - перший україномовний історичний роман. Версії тлумачення його назви. Історична основа сюжету. Показ протистояння сил державотворення і руїництва. Чоловік Божий – носій основної ідеї. Хутір – символ українського способу життя; Черевань – уособлення щасливого хутірського життя; Іван Шрам і Яким Сомко – носії ідеї державності України; Леся і Петро Шраменко – уособлення сімейної ідилії, як символу незнищенності українців, України; Кирило Тур – втілення запорозької вольниці та козацького лицарства. Романтичний мотив дороги і його місце у творі. Оцінка роману Т.Шевченком. Публіцистика Пантелеймона Куліша («Слово над гробом Шевченка»). Висока оцінка творчості Кобзаря. ТЛ: роман, роман-хроніка, історичний роман.		<i>для громадянина України збереження свободи і незалежності рідного краю, його державності. Бачення і розуміння поезії як сповіді душі, вияву найсокровенніших думок і почуттів людини. Формування рис справедливості, колегіальності, лицарства, щирості, вірності почуттю і обов'язку.</i>	
Марко Вовчок «Максим Гримач», «Козачка» або «Два сини», «Інститутка». Життя і творчість (твори українською,	5	Учень (учениця): вміє прокоментувати зміст оповідання, визначити жанр твору, пояснити особливості сюжету, роль описів природи, знаходить фольклорні образи-символи. Розуміє	Вплив Ф.Стендаля, О. де Бальзака, П.Меріме, Г.Флобера, Е.Золя, В.Гюго, Г.-Х.Андерсена, І.Тургенєва,

російською, французькою мовами). Премія Академії Франції за історичну повість «Маруся». Поєднанні у творах реалізму й романтизму, використання у творах художніх засобів фольклору. Марко Вовчок як перекладач (Ж. Верна, Г.-Х. Андерсена, П.Е.Брема). Збірка «Народних оповідань». Продовження шевченківських традицій – жіноча доля, осуд кріпацтва. Оповідання «Козачка». Характеристика дівчини-козачки Олесі та Івана Золотаренка, їхньої страдницької долі. Багатство мови, образотворчі засоби твору. Оповідання «Два сини». Тема згубного впливу царської солдатчини на людській долі. Образ матері-вдови та її синів. Майстерність розкриття внутрішнього світу героїв. Романтичність оповідання «Максим Гримач», особливості його сюжету, характеротворення. Почуття відповідальності та вини як уселюдські почуття. ТЛ: романтичний характер у творі. «Інститутка» - перша соціальна повість в українській літературі. Протиставлення кріпачки Устини панночці-інститутці. Образи кріпаків-протестантів. Мовні особливості твору.		зміст поняття характеру у творі. Вміє розпізнавати характер романтичного типу. Розуміє причину заборони Максима Гримача на одруження Катрі з Семеном. Знає думки Куліша, Т.Шевченка про творчість Марка Вовчка. Висловлює власні судження про ідейно-художні особливості оповідання. Уміє аналізувати народні оповідання про жіночу долю. Знає зміст повісті «Інститутка», уміє скласти порівняльну характеристику Устини і панночки, пояснює різні форми протесту кріпаків проти гнобителів. Уміє скласти невеличке власне оповідання, писати твір на літературну тему у формі порівняльної та групової характеристики персонажів. <i>Усвідомлення місії митця-гуманіста, борця проти насильства над людиною, за національне відродження і культурне збагачення суспільства. Виховання вміння за будь-яких умов зберігати власну гідність, наполегливість у досягненні мети. Формування позиції – жити власною працею. Усвідомлення переваг життя в суспільстві, де поважають права людини, відсутнє поневолення особистості.</i>	М.Некрасова.

Оцінка повісті І.Франком («Найкраща перлина нашої літератури»). Значення творчості письменниці. Оцінка її літературної діяльності Т.Шевченком, Пантелеймоном Кулішем. ТЛ: соціальна повість.			
Леонід Глібов «Жаба й Віл», «Мальований Стовп». Узагальнювальне повторення життєвого і творчого шляху письменника. Два періоди в творчості байкаря. Байки першого періоду творчості, їх тематика. Зображення безправного становища народу («Вовк та Ягня», «Щука»). Висміювання загальнолюдських вад: непомірне прагнення до слави («Жаба й Віл»). Майстерне володіння засобами комічного. Байки другого періоду творчості. Показ бездушності та байдужості людини, відірваної від проблем громадського життя («Мальований Стовп»). Ліричне начало в байці. Вірш «Журба» - «правдива перлина української лірики» (І.Франко). Значення творчості Л.Глібова в утвердженні української реалістичної байки, її новаторство.	2	Учень (учениця): знає основні факти з біографії письменника, про два періоди його творчості, уміє аналізувати зазначені байки, розкриває їх алегоричний зміст, мораль. <i>Формування критичного ставлення до спрощення недоліків у людському житті.</i>	Байки Езопа, Ж.Лафонтена, І.Крилова (зарубіжна література).
Юрій-Осип Федькович	3	Учень (учениця): розповідає про життя і	Західна Україна під гнітом

«Нива» , «Три як рідні брати». Юрій Федькович – поет, прозаїк, перекладач, перший буковинський письменник-демократ, вплив на його поезію творчості Т.Шевченка. Вірш «Нива», присвячений Т.Шевченку. Громадянське й естетичне кредо письменника. Поетичний образ ниви, образотворчі засоби. Жовнірські мотиви в поезії. Продовження традицій Г.Квітки-Основ'яненка та Марка Вовчка в прозі. Повість «Три як рідні брати». Трагічна доля гуцула-жовніра в цісарській армії. Ідея дружби і побратимства людей різних національностей. Оцінка творчості Ю.Федьковича І.Франком.		творчість письменника, про вплив на нього Т.Шевченка. Аналізує поетичні і прозові твори письменника, розкриває їх ідейний зміст, художні особливості. <i>Усвідомлення своєї причетності до долі народу.</i>	Австро-Угорщини (історія України).
На вибір Анатолій Свидницький (огляд). Розповідь про письменника. «Люборацькі» - соціально-психологічний роман нової української літератури. Новаторство теми. Багатогранність і суперечливість образу Гервасія Люборацького, його діти (еволюція образу Антося). Реалістичне змалювання морально-психологічної руйнації особистості. Оцінка роману І. Франком як однієї з «оздоб української літератури». Степан Руданський (на вибір).	2	Учень (учениця): стисло розповідає про життя письменників, їхні основні твори.	

Розповідь про письменника. Інтимна лірика поета («Повій, вітре, на Україну»). Віршовані гуморески-співомовки, своєрідність жанру, їх народні джерела. Оцінка негативних соціальних і побутових явищ життя, людських вад («Добре торгувалось», «Засідатель»). Іван Франко про гуморески С.Руданського. Олександр Кониський (огляд). Стисла розповідь про письменника. Олександр Кониський як дослідник творчості Т.Шевченка. Створення українського релігійного гімну («Боже великий, єдиний!..»). Просвітницька проза О.Кониського («Семен Жук і його родичі», «Сестра-жалібниця»). Місце письменника в історії української літератури.		Уміє писати стислі відгуки на прочитані твори.	«Боже великий, єдиний!..» (музика).
З літератури ХХ ст. Вступна бесіда Література ХХ ст. – мистецтво оновлених традицій і сміливого новаторства. Імена і твори найвідоміших українських письменників ХХ ст., зокрема тих, що вивчалися в попередніх класах. Непростий шлях розвитку української літератури в ХХ ст. Її жанрове, тематичне, стильове розмаїття.	(11) 2	Учень (учениця): пригадає твори письменників ХХ ст., що вивчалися раніше чи були прочитані самостійно. Вміє сформулювати і висловити власну думку про них.	Твори М.Стельмаха, М.Вінграновського, Г.Тютюнника, Л.Костенко, В.Симоненка, О.Довженка та ін., вивчені в попередніх класах.
Іван Липа. «Мати», «У невідому путь» «Практичний ідеалізм» письменника-	2	Учень (учениця): знає про письменника-патріота І.Липу, вміє самостійно	Казка «Близнята» І.Липи, вивчена раніше.

борця. Його життєва біографія як спалах. Притчі «для тих, хто сам кермує власним життям». Життя – постійна боротьба, людина в ньому – борець, шлях цієї боротьби – непередбачуваний і невідомий.		прокоментувати зміст притч, виділивши головну ідею кожної з них, вміє проводити аналогії із власного життєвого досвіду. <i>Усвідомлення власної готовності до життя у прекрасному, але жорстокому світі.</i>	
Іван Багряний «Тигролови» (скорочено). Українська еміграційна література ХХ ст. І.Багряний – один із найталановитіших із когорти письменників-мігрантів. Популярність його творів у повоєнній Європі. «Тигролови» – авантюрно-пригодницький роман. Динамічність сюжету, романтичність стилю, символіка, гуманістична ідея перемоги добра над злом. Сильний тип української людини – головний герой І.Багряного. ТЛ: пригодницький роман.	3	Учень (учениця): знає найосновніше про письменника. Вміє аналізувати образ Григорія многогрішного, членів родини Сірків, майора Медвина. Визначає основні ідеї, мотиви роману, роль патріотичного мотиву в сюжеті. Вміє пояснити риси пригодницького твору. Пише твір-роздум про сильну українську людину. <i>Формування рис вольового характеру, непереборного оптимізму, віри в перемогу.</i>	Образи романтичних героїв Дж.Конрада, Д.Р.Кіплінга, Джека Лондона (зарубіжна література).
Візуальна (зорова) поезія сьогодні «Фенікс-птах із земель руських». М.Мірошниченка, «Стогін» В.Женченка, «Дзвін гетьмана Івана Мазепи» М.Сарми-Соколовського, паліндром «Хижих мечем мирим» А.Мойсієнка. Поєднання тексту і малюнку (зорових і слухових образів) у зоровій поезії. Джерела сучасної української візуальної поезії – її барокові взірці XVII-XVIII ст.	2	Учень (учениця): вміє пояснити власне розуміння змісту взірців зорової поезії, трактувати їхній ідейно-образний зміст. <i>Усвідомлення того, що мистецтво – безмежне поле втілення авторської уяви, фантазії, думки, почуттів.</i>	«Раки літеральні» І. Величковського.

(курйозний вірш І.Величковського).			
ТЛ: візуальна (зорова) поезія.			
Василь Герасим'юк «Чоловічий танець», «Перший сніг», «Жива ватра» Сповідь душі у віршах сучасного поета. Поєднання в них глибинної історичності бачення світу із відчуттям сучасної присутності в ньому. Філософічні роздуми крізь призму художньої деталі: про повноцінне буття людини, її духовне наповнення.	2	Учень (учениця): виразно і вдумливо читає вірші, вміє схарактеризувати їхній ідейно- образний зміст, пояснити алегоричність поетичного образу. Вміє висловлювати власні думки з приводу прочитаних поезій. <i>Формування естетичного смаку, вміння відчувати і співпереживати красу художнього світу. Формування самостверджуючої життєвої позиції.</i>	
Література рідного краю Ознайомлення з найцікавішими, зрозумілими для учнів цього віку творами митців рідного краю.	2	Учень (учениця): знає імена і твори найталановитіших митців, що народилися в рідному краї, вміє характеризувати і самостійно оцінювати їхні твори. <i>Усвідомлення необхідності шанобливого ставлення до талановитих митців-земляків.</i>	
Урок-підсумок Проведення бесіди або диспуту про твори, що вивчалися упродовж року й найбільше запам'яталися.	2	Учень (учениця): вміє робити загальні висновки про письменників, їхні твори, особливості поетики тощо. <i>Формування вміння толерантно і переконливо обґрунтувати свою думку.</i>	

**Література для позакласного читання
9 клас**

Український світ

Велесова книга.
Літопис Руський.
Плачинда С. Міфи і легенди Давньої України.
Скуратівський В. Дідух. Святвечір.

Із минулого – в майбутнє

Білик І. Похорон Богів.
Винниченко В. Сонячна машина.
Грушевський М. Предок.
Дерево пам'яті. Книга українського історичного оповідання.
Іваненко О. Марія.
Іванчук Г. Манускрипт з вулиці Руської.
Іванченко Р. Гнів Перуна.
Квітка-Оснoв'яненко Г. Салдацький патрет. Пархімове снідання.
Корольок Н. Маленькі історії про українських композиторів ХУІІІ-ХХ ст.
Косач Ю. Володарка Понтиди.
Куліш П. Оповідання. Поєми.
Липа І. Світильник неугасимий. Тринадцять притч.
Малик В. Горить свіча.
Міщенко Д. Синьоока Тивер. Сіверяни.
Мушкетик Ю. Селена. Смерть Сократа. Суд над Сенекою.
Огненний змії. Антологія української фантастики ХІХ ст.
Сенченко І. Діоген.
Скляренко С. Святослав. Володимир.
Сковорода Г. Поезія, байки, філософські трактати.
Слабошпицький М. З голосу нашої Клію. Марія Башкирцеві.
Старицький М. Остання ніч.
Чуб Д. Живий Шевченко.

Як ти, людино?

Бойко В. Слово після страти. Якщо на землі є пекло...
Гуцало Є. Слово Божої Матері.
Мотрич К. Перед храмом любові і болю.
Речмедін В. Вогонь батькових ран.

У світі поезії

Герасим'юк В. Смереки.
Забашта Л. Тернова доля. Драматична поема.
Костенко Л. Скіфська балада. Поема.
Мойсієнко А. Віче мечові. Паліндроми.
Молоде вино. Антологія сучасної української поезії.
Шевченко Т. Кобзар.

Смійтеся на здоров'я

Білоус Д. В класі і в лісі.
Вишня Остап. Мисливські усмішки.
Воробкевич С. „Вісім чи дев'ять? Сміховинки про Безглуздів”.
Динник А. Складна ситуація.
Коломієць О. Фараони. Комедія.
Олійник С. Батьки і діти.